

REDOUTEN PÅ LILLEØRE

Lilleøre redouten er den lettest tilgængelige af Samsø's større skanseanlæg. Fra Samsø Naturskole fører en sti ud til skansen, hvor man får et godt indtryk af de velbevarede volde. Skansens udformning og bevæbning er beskrevet i udstillingen på naturskolen.

REDOUTEN PÅ BESSER REV.

Redouten på Besser Rev var ligeledes omgivet af palisader og svært bevæbnet med elleve 18-punds kanoner og to 100-punds morterer. I skansen blev der udoover bygninger til mandskabet gravet et bombesikkert depot til ammunitionen samt bygget en ovn til gloning af kanonkugler.

Skansevoldene på Besser Rev er meget velbevarede. Det er tilladt at færdes til fods på revet udenfor fuglenes yngletid, men turen ud til skansen er lang og vanskelig. I visse perioder er draget overskyldt, og en tur bør planlægges nøje, så man kan nå frem og tilbage ved samme lavvande.

Udgiver: Århus Amt,
Natur og Miljøkontoret
Tlf.: 8944 6765
Tekst: Bjarne Manstrup
Jens Muff Hansen/Naturplan
Kort og layout: Elly Iversen.
Tegn.: Jens Frimer Andersen
Tryk: Århus Amts trykkeri.

Kanonbåde

SKANSER VED STAVNS FJORD

Englendskrigen 1801-14

Lidt forhistorie:

I begyndelsen af 1800- tallet kommer Danmark i strid med England på grund af vore tilnærmelser til Frankrigs kejser Napoleon. På baggrund af denne usikre situation fremlægger den danske generalstab i december 1800 en plan for forsvaret af de danske kyster. Forsvaret, som ledes af den unge Kronprins Frederik d. 6., består af kystbatterier og skanser spredt over hele landet. Samsø har stor strategisk betydning, og der bygges skanseanlæg ved indsejlingen til Stavns Fjord.

I foråret 1801 angriber den engelske flåde Danmark. I slaget på Reden er den engelske flåde under kommando af Lord Nelson. Seks år senere - i 1807 bliver København sønderbombet, og vi mister flåden til englænderne. Hermed kommer Danmark for alvor i krig mod England, og året efter også mod Sverige. Den forværrede situation fører til en yderligere befæstning af landet. I 1813 er der bygget 214 tungtbevæbnede faste batterier og skanser langs Danmarks kyster. 3 af disse anlæg bygges ved indsejlingen til Stavns Fjord på Samsø. Kystbatterierne fungerer som et værn mod fjendtlig landgang. Først og fremmest som "kanonparaplyer", de danske skibe kan søge ind under, hvis de bliver forfulgt. Batteribeskyttelsen er af uvurderlig betydning for de små kanonbåde, som i al hast bygges, efter at resten af flåden er gået tabt. Private kaperbåde, som driver storstilet statsautoriseret sørøveri mod fjenden, nyder også godt af de kraftige kanoners rygdækning fra land.

Befæstningen af Samsø indledes allerede i 1801, og efter englændernes indtagelse af Anholt i maj 1809 bliver Samsø nærmest omdannet til en krigslejr. Forsvaret organiseres af major Nicolaj Tidemand, hvis hårde hånd ikke er populær hos øens be

Nicolaj Tidemand

KYSTSKANSERNES BYGNING

Den karakteristiske grundmodel blandt de bedst bevarede skanser er "redouten", som består af et firesidet voldsystem omgivet af en tør grav. En redoute var godt beskyttet også mod angreb fra land. Indgangen var en bro over graven på bagsiden, efterfulgt af en snæver passage gennem volden. Der blev bygget redouter på Kyholm, Lilleøre og Besser Rev. I de faste kystbatterier var der som regel 12- eller 18- punts kanoner, der kunne skyde ca. 2 kilometer ud over vandet. Man regnede med, at én kanon i land var lige så meget værd som tyve ombord på et skib.

KYSTSKANSERNE VED STAVNS FJORD

Tidemand udskrev øens bønder og deres heste og vogne til arbejdet med at opføre skanserne. Særligt transporten af byggematerialer ud af det 5 km lange Besser Rev sled hårdt på både mænd og materiel.

Formålet med skanserne var at beskytte Langøre Havn, der fra 1809 blev hjemsted for 4 kanonbåde og 8 kanonjoller. Skansevoldene på Lilleøre og Besser Rev er stadig velbevarede, men af det centrale punkt i forsvaret - anlæggene på Kyholm - er der kun en mindre del tilbage.

Nutidskort med skanser

KYHOLM

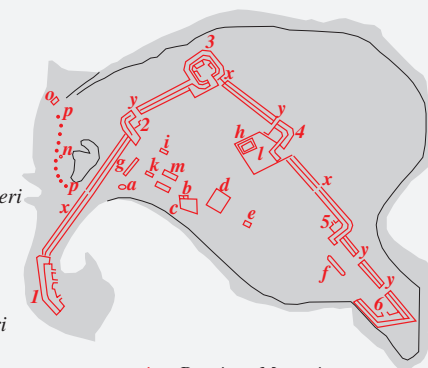
For at komme ind i Stavns Fjord måtte man sejle tæt forbi Kyholm, og batterierne på den lille ø udgjorde den vigtigste del af forsvaret. Anlægget bestod af to søbatterier på øens sydlige og vestlige side, begge forbundet med beskyttede kommandolinier til en firesidet redoute med palisade på øens nordkyst. Bevæbningen bestod af 27 kanoner, de fleste 18-punds.

I løbet af få år steg bemanningen til 400 soldater, og der blev opført en hel lille kaserneby med kommandantbolig, kaserner, krudtmagasin, vagthus, proviantmagasin, brønd og senere også bryggers, bageri og hestemølle.

Livet på Kyholm var for det meste fredsommeligt. Englænderne holdt sig væk - og der kom sjældent besøgende til øen. Kanonbådene fra Langøre deltog derimod i flere træfninger, blandt andet lykkedes det at overliste en engelsk konvoj ved Vejrhø den 7. november 1809.

I dag er der kun få rester af Kyholms skanseanlæg. Byggematerialerne blev bortauktioneret efter fredsslutningen i 1814, og en del af voldene blev ændret, da Kyholm i årene efter 1830 benyttes som karantænestation. Redouten og det sydøstlige batteri er bedst bevaret.

Kyholm 1807

Forklaring:

1. Venstre Søe Batteri
  2. Besser Redan
  3. Redoute
  4. Koldbye Redan
  5. Nordbye Redan
  6. Østre Søe Batteri
a. Corps de Garde	i. Proviant Magasin
b. Gamle Commandant Bygning	k. Krudt Magasin
c. Hauge	l. Indhegning omkring en Hauge
d. Den nye Commandt Bygning	m. Halm - Hytte
e. Bager Huus	n. Brønd
f. Østre Caserne	o. Vandhus
g. Vestre Caserne	p. Vaske Tørre Stad
h. Krudt Magasin	